

Laulun lähteillä
- säveltäjä Otto Kotilainen (1868-1936)

Musiikki
Pedagogi
Opinnäytetyö
19.5.2009

Anu Kosonen

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	2
2. KOTI HEINÄVEDELLÄ	5
2.2 Perhe ja lapsuus	5
3. OPISKELU JYVÄSKYLÄN SEMINAARISSA	7
4. OPETTAJAKSI HELSINKIIN	9
4.1 Sävellys- ja teoriaopinnot	9
4.2 Opintomatka Berliiniin	11
4.3 Opettajaksi Helsingin musiikkiopistoon	13
5. PERHE-ELÄMÄ	14
5.1 Ida ja lapset	14
5.2 Perhe ja ystävät	15
6. SÄVELLYSTYÖ	19
6.1 Sävellystyö pääpiirteittäin	19
6.2 Yksinlaulut	20
6.3 Kuorolaulut	21
6.4 Koululaulut	22
6.5 Instrumentaalisävellykset	23
6.6 Laulujen lähteillä	23
7. MUU MUSIIKILLINEN TOIMINTA	26
8. LÄHDÖN HETKI	28
9. PÄÄTÄNTÖ	29
LÄHTEET	30

LIITTEET: Konsertin käsiohjelma

1. Johdanto

Säveltäjä Otto Kotilainen eli vuosina 1868–1936. Elinaikanaan hänen teoksiaan esitettiin enemmän, varsinkin sävellyskonserteissa ja Kansanvalistusseuran järjestämällä juhlilla, mutta nykyään ei juurikaan, lukuun ottamatta suosittuja joululauluja *Varpunen jouluaamuna* ja *Kun joulu on*, jotka ovat säilyneet osana suomalaista kansanperinnettä useiden vuosikymmenien ajan. Kotilaisen sävellystuotanto on kuitenkin varsin laaja ja se koostuu pääasiallisesti laulumusiikista. Säestyksellisiä yksinlauluja on kaikkiaan 65 kappaletta, joita hän sävelsi vuodesta 1894 lähtien aina 1920-luvulle saakka. Niistä tunnetuimpia lienee Aleksis Kiven sanoihin sävelletty *Laulu oravasta*, *Pai pai paitaressu*, *Kultakutrin laulu* sekä *Tieni*. Kuorolle Kotilainen sävelsi 114 laulua, joista tunnetuin on varmasti *Näin unta kesästä kerran*, joka on sävelletty Eino Leinon runoon. Soitinsävellyksiä on selvästi vähemmän, ja nekin ovat lähinnä yksinlaulusovituksia. Pianoteoksia on painettu kaksi, *Notturmo* ja *Idylli*.

Otto Kotilainen oli ammatiltaan kansakoulunopettaja. Tuohon aikaan harvoilla paikkakunnilla oli vielä kansakouluja, joten Kotilainen oli osaltaan edistämässä suomalaisten lasten koulutusta ja sivistystä mennessään töihin vastaperustettuihin kouluihin. Opettajat myös edistivät pitäjien harrastustoimintaa perustamalla kuoroja ja tukemalla näyttämötoimintaa, kuten Kotilainenkin teki. Valmistuttuaan Jyväskylän opettajaseminaarista Otto Kotilainen opetti yhteensä muutaman vuoden sekä Savossa että Hämeessä ennen kuin muutti Helsinkiin. Pääkaupungissa hän teki pitkän, liki 30-vuotisen, uran Tehtaankadun kansakoulussa. Hän opetti myös Helsingin Musiikkiopistossa teoriaa ja kenraalibassoa hoitaen näin kahta virkaa lähes kahdenkymmenen vuoden ajan. Kotilainen

oli erityisen pidetty opettaja, joka huolehti oppilaistaan viimeiseen saakka. Vapaa-ajallaan hän sävelsi, etenkin kesäisin Palokin huvilallaan Heinävedellä. Kotipaikkakunnallaan hän ei kuitenkaan merkittävästi edistänyt musiikkitoimintaa, perustanut kuoroja tai orkestereita, vaan sävellystyötä lukuun ottamatta kulttuuritoiminta keskittyi lähinnä Helsinkiin. Hän kyllä sävelsi lauluja koululaisille erilaisiin juhlatilaisuuksiin, ja toimitti kokoelman *Koululauluja* vuonna 1924. Näitä lauluja kansakouluissa laulettiin eri puolella Suomea. Kotilainen toimi myös musiikkikriitikkona useissa lehdissä lähes koko uransa ajan, ja oli erilaisten laulujuhlien toimikunnissa sekä sävellyskilpailujen tuomaristossa. Oopperalaulaja Aino Acktén vuonna 1912 perustamia ensimmäisiä Savonlinnan Oopperajuhlia Kotilainen johti yhdessä ystävänsä Oskar Merikannon kanssa.

Työhöni sisältyy tammikuussa pidetty konsertti ***Kuulin kummat, näin ihmeet – otteita Otto Kotilaisen (1868–1936) säveltuotannosta***, joka koostui laulu-, viulu- ja pianomusiikista. Esiintyjinä olivat lisäksi sopraano Tiina Markkanen ja viulisti Soila Häkkinen. Konsertista on CD- sekä DVD-tallenne. Yksi käyttämistäni lähteistä on Kirsi Lipposen vuonna 1995 Jyväskylän yliopistoon musiikkitieteen laitokselle tekemä pro gradu-tutkielma *Laulumusiikin mestari. Otto Kotilaisen elämänvaiheiden ja sävellystuotannon tarkastelua*, jonka Suomen musiikkikirjastoyhdistys julkaisi vuonna 1997. Lipposen tutkimuksen painopiste on Kotilaisen sävellystuotannossa. Hän on koonnut perusteellisesti säveltäjän teokset, painetut ja painamattomat, ja selvittänyt vuosiluvut ja opusnumerot niiltä osin miltä se vain on ollut mahdollista. Kotilaisen teosmerkinnät ovat nimittäin jääneet harmittavan vähäisiksi. Lähteinä Lipponen on käyttänyt sanoma- ja aikakauslehtiartikkeleita sekä eri arkistojen tietoja. Ongelmana hän pitää puutteellisia ja vanhoja lähteitä, joissa esiintyy epäyhteneväisyyksiä, eikä kaikista artikkelien kirjoittajistakaan ole varmuutta. Sen vuoksi tarkkaa kronologista selvitystä Kotilaisen elämästä ei pysty tekemään.

Toinen tutkimus, jota seuran, on Iita-Saima Syrjän kirjoittama *Lämmin henkäys talvisäässä. Säveltäjä Otto Kotilainen 1868–1936*, jonka Gummerus julkaisi vuonna 1995. Syrjä on puolestaan käyttänyt arkistojen lisäksi lähdeaineistona Kotilaisen sukulaisten, kuten säveltäjän tyttärien Eva Warkan, rouva Aune Ikosen ja sekä hänen poikansa professori Ensio Ikosen haastatteluja sekä kirjeitä. Syrjän ja Lipposen tutkimukset täydentävät toisiaan; Lipposen tieteellinen tutkimus saa vastapainoksi Syrjän haastattelujen pohjalta kokoamaa mielenkiintoista tietoa Kotilaisen perhe-elämästä.

Vastauksia joihinkin itseäni askarruttaviin kysymyksiin olen saanut suoraan professori Ikoselta, jota haastattelin marraskuussa 2008. Hän on myös kirjoittanut artikkelin Kotilaisten suku-lehteen 1/1997, jossa hän kertoo säveltäjän elämästä, musiikista ja sukulaisista sekä omista muistoistaan "Otto-papan" kanssa. Lähdeaineistoa löytyi myös Sulho Rannan artikkelista vuonna 1965 julkaistuun Suomen Säveltäjiin sekä Erik Tawaststjernan Sibelius-elämäkerrasta, josta käytin Erik T. Tawaststjernan toimittamaa vuonna 1997 Otavan julkaisemaa lyhennettyä painosta. Vielä lisätietoa olen saanut Mika Ainolan artikkelista Laulumies-lehden numerossa 2/2008, joka pääosin pohjautuu Lipposen tutkielmaan sekä Iksen haastatteluun, mutta sisälsi myös uutta tietoa.

Professori Ensio Ikonen on tukenut ja kannustanut minua koko projektin ajan, kuten Juha Kotilainenkin, joka auttoi konsertin taiteellisessa toteutuksessa. Suurkiitos heille!

Säveltäjä Otto Kotilainen 1868–1936

2. Koti Heinävedellä

2.2 Otto Kotilaisen perhe ja lapsuus

Otto Kotilainen syntyi 5. helmikuuta 1868 Heinäveden Kerman kylässä kotitalossaan Kotilanmäellä. Talo sijaitsi korkealla mäellä noin kuuden kilometrin päässä Heinäveden kirkolta. Poika syntyi kansallisrunoilija Runebergin päivänä, jolloin äiti Loviisa oli lapsensa hoikkia sormia katsellen todennut: "Ei taida pojasta kyntömiestä tulla." (Syrjä 1995, 11) Kotilaisen perheeseen kuuluivat isä Petter Kotilainen (1836–1910), äiti Loviisa os. Malkki (1837–1931) sekä sisarukset Antti Johannes (1865–1941) ja Aina Maria (1880–1942). Toinen veli, Matts, oli menehtynyt vajaan kahden vuoden ikäisenä. (Lipponen 1997, 7)

Heinäveden Kotilaiset olivat musikaalista sukua, ja heillä laulaminen oli aina kuulunut elämään, vaikka maanviljelystä elannon saivatkin. Otto Kotilaisen isoisa Juhana Kotilainen (1814–1876) oli paitsi ahkera maanviljelijä, myös tunnettu viulunsoittaja ja myöhemmällä iällään ahkera virrenlaulaja. Hän oli myös "yhteiskunnallinen mahtimies" (Prof. Ensio Ikosen haast. 2008) ja toimi Keski-Savon edustajana vuoden 1863 valtiopäivillä. Hänen poikansa, Kotilaisen isä, Petter, oli toiminut nuorena kanttorin sijaisena Heinäveden kirkossa maanviljelystyönsä ohessa. Myös Malkin, säveltäjän äidin suku oli musikaalista. Loviisa varttui lukkarin perheessä, jossa oli tilaa luovuudelle, laululle ja soitolle. (Ranta 1965, 287; Lipponen 1997, 7; Syrjä 1995, 12.)

Otto Kotilainen oli reipas lapsi, joka rakasti luontoa. Innokkaana kalastajana hän vietti paljon aikaa lähiseudun koskilla, jotka tarjosivat hyvät mahdollisuudet lohen naaraukseen. Hänen tuotannossaan onkin kuultavissa selvästi kunnioitus ja rakkaus luontoa kohtaan. Kotilaisen leikkiverina oli lapsuuden ystävä Alpo Noponen, josta myöhemmin tuli runoilija ja opettaja Tehtaankadun kansakouluun. He olivat pitkäaikaiset ystävät aina Noposen (1862–1927) kuolemaan saakka. (Ranta 1965, 287; Lipponen 1997, 7.)

Otto Kotilainen aloitti kansakoulun Kerman kylässä tammikuussa 1876. Koulu oli alun perin tarkoitettu juuri perustetun Hackman oy:n sahalaitoksen työntekijöille, mutta kun kiinnostus oli niin suurta, saivat muutkin lapset aloittaa koulunkäynnin. Muutaman vuoden kuluttua kouluja perustettiin lisää metsien keskelle ja sivistys alkoi löytää tiensä syrjäseuduille. (Syrjä 1995, 13.)

Otto Kotilainen pärjasi hyvin koulussa. Päästötodistuksen hän sai keväällä vuonna 1880, jossa sanottiin hänen olleen tarkkaavainen ja ahkera oppilas sekä käytökseltään mallikelpoinen. Kotilaisen musikaalisuus huomattiin jo varhain, sillä hänellä oli kirkas ääni ja tarkka sävelkorva. Musiikki, raamatun historia ja katekismuksen tunteminen sekä suomen kieli oli arvioitu arvosanalla kiitettävä. Muut aineet eivät olleet sujuneet aivan yhtä hyvin. Tyydyttävästi hän oli pärjännyt laskennossa, luonnontieteessä, muoto-opissa, historiassa, maantieteessä, kirjoituksessa ja kuvaamataidossa. Voimistelu oli arvioitu välttäväksi. (Lipponen 1997, 7-8; Syrjä 1995, 13.)

Vuonna 1885 rippikoulun käytyään Otto muutti Kuopioon ja ryhtyi kauppa-apulaiseksi. Kuopiossa hän liittyi Elias Kahran johtamaan palokunnan mieskuoroon. Työpaikallaankin Kotilaista kiinnosti lähinnä kauppiaan haitari, jonka soittoa kuunneltuaan oli kauppias sanonut hänelle: "Ei näytä sinusta tulevan kauppiasta. Mää seminaariin! Kun näytät harnehtivan tuon musiikinnii kanssa, niin siellä saat sitä ja muutakin oppia." (Ranta 287, 65.)

Kotilaisten suvussa on aina ollut laulajia, joten on luontevaa, että jälkeläisetkin ovat saaneet musiikista ammatin itselleen. Otto Kotilaisen veli Antti Johannes Kotilainen on Sibelius-Akatemian vararehtorin, musiikinopettaja Tuula Kotilaisen isoisä. Oton nuorempi sisar Aina avioitui Otto Luukkosen, Idan veljen, kanssa. He saivat neljä lasta, joista esiköisen, Katrin, pojantytär on filosofian maisteri Kirsi Lipponen, joka soittaa klarinettia ja on tehnyt tutkimuksen Kotilaisesta. Otto Kotilaisen serkku Emil Kotilainen oli Heinäveden kanttori-urkuri, joka avioitui "Rake" Malkin kanssa. Heidän tyttärenpoikansa on Sibelius-Akatemiasta vuonna 19954 eläkkeelle jäänyt professori, oopperalaulaja bassobaritoni Matti Tuloisela. Emil Kotilaisen nuorempi veli, Hannes Kotilainen, on puolestaan baritoni Juha Kotilaisen isoisä. Itse olen isäni äidin, Riitta Kososen os. Kotilainen, kautta sukua Otto Kotilaiselle. Isoäitini isovanhemmat Kalle Kotilainen ja Hanna Malkki olivat kumpikin säveltäjän serkkuja.

3. Opiskelu Jyväskylän seminaarissa

Otto haki Jyväskylän seminaariin 18-vuotiaana vuonna 1886. Miesten pääsykokeet olivat elokuun 14. ja naisten 17. päivä. Sinä vuonna miehiä haki 32 ja sisään pääsi 27. Siihen aikaan laululla, etenkin virsilaululla, oli merkittävä asema opettajankoulutuksessa, joten hakijat antoivat laulu- tai soittonäytteen. Musikaalisuutta pääsykokeissa oli arvioimassa Dresdenissä oppinsa saanut tohtori Erik August Hagfors. Häntä arvostettiin ja hieman pelättiin, koska Hagforsin mielipide oli painavin kaikista. Hakijoiden piti muun muassa laulaa yksi säkeistö vapaavalintaisesta virrestä. Varmana itsestään Otto valitsi pitkäsäkeistöisen virren "Koko maailm´ iloit´ mahtaa", josta hän lauloi kirkkaalla äänellään kolme säkeistöä saaden kiitosta esityksestään tohtori Hagforsilta, jota pidettiin erityisen ankarana miehenä. (Lipponen 1997, 8; Syrjä 1995, 18.)

Otto hyväksyttiin opettajaseminaariin. Vaadittava pistemäärä oli 4,7, jonka Otto ylitti omalla 5.9 pistemäärällään. Hän oli menestynyt kaikissa kouluaineissa keskinkertaisesti, mutta ilmeisesti musiikillinen osaaminen oli osaltaan auttanut hänet sisään kouluun. Musiikin oppiaineita olivat "soitanto" ja "laulanto" (Lipponen 1997, 9), joissa Oton opettajina toimivat pääasiassa Erik August Hagfors ja Pietari Juhani Hannikainen, mutta myös Oskar Merikanto, jolle Otto lähetti omia pieniä sävellyksiään. Palautteen hän oli kirjoittanut nuottien sivuun: "Basso pitää iankaikkisesti samaa ääntä!" "Johtosävel kaksinnettu!!" "Rinnakkaiset kvintit ja oktaavit yhtä aikaa!!!" Oskar Merikanto oli kuitenkin kannustanut Kotilaista jatkamaan sävellystöidensä parissa, ja myöhemmin heistä tuli ystäviä. (Lipponen 1997, 9; Syrjä 1995, 40.)

Pianonsoiton opettajana toimi Eva Tillander. (Syrjä 1995, 20) Otto innostui musiikista yhä enemmän ja sai P. J. Hannikaiselta ilmaiseksi sävellystunteja, joissa opeteltiin sointuoppia ja kenraalibassoa. Rouva Naemi Starckin oppilaaksi hän pääsi soololaulussa, ja viimeisenä opiskeluvuotenaan itse tohtori Hagfors opetti hänelle laulun "didaktiikkaa ja pedaalisoittoa" (Lipponen 1995, 9.). Opiskeluilta aikaa vei seminaarin mieskuoro, jonka johtajaksi Kotilainen valittiin. Rannan mukaan Kotilainen itse perusti "kolminkertaisen mieskvartetin", jota myös johti. Kuoro esiintyi tiheään tahtiin koulun virallisissa tilaisuuksissa, mutta oli myös suosittu serenadikuoro. Huonetoveri oli tukkimiehen kirjanpitonsa mukaan nähnyt Kotilaisen eräänä keväänä vain viisi kertaa läksyjensä ääressä. (Ranta 1965, 287; Lipponen 1997, 9; Syrjä 1995, 20.)

Syrjän tutkimuksen mukaan Kotilainen valmistui Jyväskylän seminaarista vuonna 1890 ja aloitti syksyllä kansakoulunopettajan työnsä Tuusniemellä Mustinlahden "Ruukin yksityisessä koulussa", kotipitäjänsä Heinäveden naapurissa. Koulu oli vasta avattu, ja Kotilaisesta tuli sinne ensimmäinen opettaja lukuvuodeksi 1890–91. Syksyllä 1891 hän aloitti opettajan toimen Janakkalassa, Hämeessä, jossa hän työskenteli lukuvuodet 1891–1893. (Syrjä 1995, 22, 26.)

Lipponen puolestaan pohjaa tietonsa Kotilaisen koulun päättämisestä päästötodistusten saaneiden luetteloon 1867–1891:

Seminaarissa opiskeltavat muut kuin musiikkiaineet kiinnostivat Kotilaista ilmeisesti vähemmän, koska yleisimmät arvosanat muista aineista olivat 6 ja 7. Seminaarin viimeisinä vuosina Otto Kotilainen tosiaan paransi numeroitaan jonkun verran. Seminaarin päästötodistuksessa oppiaineista laulun lisäksi uskonto, kasvatustiede ja opetustaito oli arvioitu arvosanalla 9 ja vain ruotsin kielessä ja matematiikassa tietämys oli arvioitu kuutosen arvoiseksi. Otto Kotilainen valmistui kansakoulunopettajaksi keväällä 1891. (Lipponen 1997, 10.)

Lipposen mukaan Kotilainen sai saman vuoden syksynä opettajan paikan Kuopiosta, Mustinlahden kansakoulusta, jossa hän vietti lukuvuoden. Sen jälkeen hän siirtyi Janakkalan kansakouluun Hämeeseen. Sieltäkin Kotilainen lähti vain vuoden jälkeen ystävänsä Alpo Noposen kehottamana keväällä 1893, sillä hänet oli valittu kansakoulunopettajan virkaan Helsinkiin, Tehtaankadun kansakouluun. (Lipponen 1997, 10–11.) Rannan mukaan Kotilainen työskenteli opettajana Janakkalassa "muutaman vuoden" keväeseen 1893 asti, jolloin hän lähti Helsinkiin (Ranta 1965, 288).

4. Opettajaksi Helsinkiin

4.1 Sävellys- ja teoriaopinnot

Helsinkiin syksyllä 1893 saavuttuaan Otto Kotilainen omaksui nopeasti pääkaupungin tavat ja tutustui ystävänsä Alpo Noposen kautta kaupungin kulttuuripersooniin. Kansakoulunopettajan työnsä ohella hän kävi Abraham Ojanperän laulutunneilla muutaman kuukauden, (Syrjä 1995, 37.) ennen kuin haki ylimääräiseksi oppilaaksi Martin Wegeliuksen v.1882 perustamaan Helsingin Musiikkiopistoon sekä myöhemmin, pakolliset aineet suoritettuaan, hän siirtyi Kajanuksen Helsingin Filharmoniseen orkesterikouluun. (Ranta 1965, 285; Syrjä 1995, 136.) Lipposen mukaan Kotilainen opiskeli ylimääräisenä oppilaana Musiikkiopistossa kolme lukukautta 1894–95. Opettajina kummassakin oppilaitoksessa Kotilaisella oli Jean Sibelius (1865–1957) opettaen yleistä musiikkioppia ja analyysiä sekä Martin Wegelius opetusaineinaan kenraalibasso ja soinnutus. (Lipponen 1997, 11.) Lauluopettajana musiikkiopistossa hänellä oli edelleen Abraham Ojanperä ja säveltapailuopettajana Olga Tawaststjerna. Kaikkiaan Otto Kotilainen opiskeli teoriaa ja sävellystä vuosien 1893–1900 välillä. (Ranta 1965; Lipponen 1997, 11.)

Sibelius otti välillä oppilaita vastaan myös kotonaan. Leevi Madetoja ja Otto Kotilainen, sekä myös lyhyen ajan Toivo Kuula, olivat ainoat hänen yksityisoppilaansa, joista Madetojaa Sibelius piti ”huimasti Kotilaista lahjakkaampana”. (Prof. Ikosen 2008, Tawaststjerna, Sibelius 1997, 77.)

Kotilainen itse kertoo Sibeliuksen 60-vuotissyntymäpäivän kunniaksi kirjoitetussa julkaisussa (Syrjä 1995, 134.) säveltäjän opetustavasta:

Väärin tietenkin olisi sanoa, ettei hän säännöistä mitään välittänyt, mutta ei hän missään tapauksessa ankan tyylin ystävä ollut. Jos sävel- ja sointukulu kuuluivat hyvältä ja harjoitelman kokonaisvaikutus oli onnistunut, jätti hän useinkin sääntöjen vaatimukset maininnan varaan ja antoi näin oppilaankin maulle tunnustuksen. 'Olen itsekin saanut ankaroitten sääntöjen kanssa tapella', sanoi hän kerran tunnilla.

Kotilainen kuvailee myös ensi tapaamistaan Sibeliuksen kanssa musiikkiopiston teoriatunnilla:

Ovi avautui ja sisään syöksähti pitkä, solakka, säihkyväsilmainen ja tuuheatukkainen mies, opettajamme. Tervehti, istui tuolilleen, nousi kohta, sytytti sikaarin, katsahti ikkunasta ulos, vilkaisi meihin, 'piskuiseen' laumaansa ja sanoi neitosille: "Siellä ulkona on niin kaunista. Ehkä haluaisitte raittiissa ilmassa kävellä ja katsella kaupunkia." Ja neitokset lähtivät mielihyvällä. "On synti", sanoi hän heidän mentyään, että "nuoret neitokset täällä tupakan savussa kadottavat kauniin maalaispunan poskiltaan", ja hymyili hänelle ominaista veitikkamaista hymyään.

Jäätyämme kahden, alkoi opettajani minua tutkiskella yleisessä musiikkiopissa - sitä muuten näillä tunneilla piti ollakin koko lukuvuoden. Siinä huhkittiin M. Wegeliuksen Musiikkioppi ja analyysi I ristin rastin asteikkoineen, intervalleineen, sointuineen, vieraine sävelineen, vähän, mutta runsaasti esimerkkejä kysellen jokaisesta asiasta. Kuuntelimme yläsäveliä. Hän sieppasi flyngelin kannen auki ja löi vahvasti jonkun matalan säveleen. Ja sitten kuunneltiin sekä silmä että korva kovana. "Minä olen joskus maalla ollessani", sanoi opettajani, "kuullut yläsävelet ruispellosta, pientareella loikoessani." Minä nökökösin vakuuttaakseni, että uskoin. ...

... Neitosten hikoillessa alkeissa minä kaikessa hiljaisuudessa näillä tunneilla aloin kirjoitella soinnutusta ja myöhemmin kontrapunktiakin, jota sitten jatkoin yhtämittaa, kun mestariopettajani mukana siirryin orkesterikouluun oppilaaksi. Olin nimittäin Musiikkiopistossa ns. pakolliset aineet suorittanut. Orkesterikoulussa aloin soinnutuksen ja kontrapunktin ohella kokeilla sävellyksiä, kuoro- ja soololauluilla ensin, sitten myöhemmin pienillä kappaleilla orkesterille. Koko ajan, useamman vuoden siis, oli Jean Sibelius opettajani. (Syrjä 1995, 136.)

Kotilainen kuvaa yksityistuntejaan Sibeliuksen kotona seuraavasti:

Erityisesti muistan saamieni ylimääräisten tuntien yhteydessä ne ajat, jolloin Sibeliuksen perhe asui Mattilan talossa lähellä asemaa. Siellä oli mestari tavallisesti sakan savun ympäröimänä työpöytänsä ääressä, luomustensa kimpussa, partituurin lehtiä hujan hajan pöydällä ja lienee niitä ollut pöydän allakin. Mutta en koskaan huomannut ilmetäkään siitä, että olisin tullut sopimattomaan aikaan, vaan tervetulleeksi hän aina toivotti keskeyttäen oman työnsä. (Ranta 1965, 258.)

Sekä Kotilainen että Madetoja saivat Sibeliukselta ohjeen, jonka hän oli myös antanut itselleen sekä Heikki Klemetille: "Pitää heittäytyä veteen, niin oppii uimaan!" (Tawaststjerna 1997, 77.)

Otto Kotilainen lopetti opintonsa Helsingin Musiikkiopistossa vuonna 1900. Samana vuonna hän osallistui Helsingin laulujuhlia varten järjestettyihin sävellyskilpailuihin kirjoittamallaan kappaleilla *Rantaan* (painettu 1906) naiskuorolle, *Valon virta* (1900) mieskuorolle sekä *Aamusumussa* (1900) sekakuorolle. Säveltäjän ensimmäinen kilpailu osoittautui menestyksekkääksi. Kotilainen palkittiin kolmella palkinnolla, yksi kutakin sarjaa kohden, ja hänen sävellyksensä esitettiin juhlilla.

Ohessa Sibeliukselle osoitettu kirje, jossa Kotilainen mainitsee palkitut laulut. (Syrjä 1995, 38–39.)

Palokki 4.7.1899

Hyvä Welii!

Se nyt oli niin hullusti, etten tavannut Sinua siellä H:ssä ennen lähtöäni, jotta olisin voinut näyttää ne laulut, jotka laulujuhlaa varten kirjoitin. Wein ne kapellimestari Kajanukselle. Jos nyt sattuisit käymään hänen luonaan, niin ole hyvä ja katso ne laulut läpi ja jos on jotakin, jotka muuttaisit, niin ole hyvä ja tee se. Opettajana onhan Sulla tietysti oikeus – taitaa olla velvollisuuskin korjata.

Anna anteeksi, etten loma-ajallakaan anna rauhaa. Itse puolestani en niihin laulunpätkiin ole tyytyväinen, mutta kun herra Kajanus sanoi että laulut pitäisi olla lyhyitä ja yksinkertaisia, niin sellaisia ne sitten tuli. Sen mieskvartetin, en muista nimeä, alku on niin tarkotettu 9/4 akordi, ettei se ole huomaamatta tullut.

Kun saan niiden soololaulujen korrehtuurin, niin lähetän ne sinun katsottavaksesi; nimittäin pyysit minun ne lähettämään, varsinkin nähdäksesi, jos ruotsalainen teksti on onnistunut ym.

No niin. – Sydämellinen kiitos nyt taas viime vuoden opetuksesta ja ystävällisyydestä!

*Weljeydellä
Otto Kotilainen
Kuopio Palokki*

4.2 Opintomatka Berliiniin

Vuoden 1900 Helsingin laulujuhlien menestyksen myötä Kotilainen jatkoi aktiivisesti sävellystyötään. Vuonna 1904 ollessaan 36-vuotias hän sai valtion stipendin ulkomaille suuntautuvaa muutaman kuukauden opintomatkaa varten. Hän valitsi opiskelupaikakseen Berliiniin, joka tuohon aikaan oli taiteen opiskelijoiden suosiossa. Myös Kotilaisen ystävät, stipendiaatit Heikki Klemetti sekä Selim Palmgren matkustivat Berliiniin samoihin aikoihin, joten he viettivät siellä aikaa yhdessä erässä seurueen kantapaikaksikin tullessa vaatimattomassa ruokapaikassa. Kotilainen opiskeli Max Loewengardin oppilaana muun muassa kontrapunktia. Sulho Ranta mainitsee Kotilaisen suunnanleen opintomatalla myös Sveitsiin (Ranta 1965, 285), mutta en löytänyt muista lähteistä siitä mainintaa. Otto Kotilainen muistelee vuonna 1928 50-vuotiaalle Selim Palmgrenille osoitetussa kirjeessään heidän yhteisiä Berliinin aikojaan:

Saamme näin vuodesta toiseen taivaltaa, minä edellä, sinä perässä, vaikka saavuttaisimme patriarkkojen iän. Niin! Minä tässä edellä, mutta taiteen tarkistimella tähyten päinvastoin: sinä etunenässä, minä nuorempana perässä pinkasen. Tekee mieli muistella hieman menneitä, niitä aikoja, kun Berliinissä noin 25 vuotta sitten työskenneltiin. Minä olin kiivaasti harjoituskaanonin ja

kontrapunktin kimpussa opettajani Max Loewengardin johdolla. Sinä - jo nuo kurssit käyneenä - soittoa somasti suorit ja sävellyksiä soiton lomaan sinkauttelit. Milloin yksinlaulu tai maineikas mieskuoro kynästäsi kirposi, kohta ne kotimaahan lähetit ja sieltä takaisin tuli - valitettavasti sangoin niukoin annoksin - liikennekapitaalia. Kolmas kuulu kumppanimme Heikki Klemetti – professorista ei silloin ollut tietoa, tuskin aavistustakaan - kovasti kamppaili urkujen kanssa sekä intohimoisesti seurasi suurmestarinsa Bachin messu- ja passioharjoituksia. Muistat yksinkertaiset, yhteiset ateriamme Bratgella. Mutta kun kotimaasta tuli kirje -silloin mentiin Kempinskiin ja illastettiin herroiksi. Meidän vikamme ei ollut, että näitä herrasillallisia sattui kovin harvoin.” (Syrjä 1995 44–45; Lipponen 1997, 11.)

Kotilainen kirjoitteli Berliinistä usein vaimolleen Idalle. Kirjeestä välittyä selvästi palava halu vastata uusiin haasteisiin ulkomailla, mutta perhe ja velvollisuudet velvoittivat palaamaan takaisin Suomeen. Ilmeisesti ajatus koko perheen muuttamisesta Saksaan ei ollut realistinen haave. Ohessa Kotilaisen kirje vaimolleen:

Berlin 23.5.1904

Rakas Ida!

Nyt kerron sulle uudesta huoneestani, vaikka kyllä vielä nukun vanhassa paikassa. Itse huone on aika sievä, yksi seinä tykkänään ikkunana, keskellä lasiovi, joka vie verannalle, joka on kukilla ympäröity. Hauskasti sisustettu on huone. Pianon ja vielä kultakalojenkin kanssa. Näköala on suuri. Näkyy Friedenaun kentät, pellot ja niitut. Niin, että kyllä tässä paikan suhteen viihtyisi, jos vaan te oisitte täällä, niin oisin vaikka koko vuoden täällä. Isäntäväkeni Riedell, on toistaiseksi 3-henkinen sekini. Sanon toistaiseksi, sillä rouva nähtävästi tulee ennen pitkää lahjoittamaan pikku Riedellin. Isäntä on virkamies, en oikein selvillä, missä? Meidän posti-ekspeditööriä vastaava vaikka se ei ole postissa. Palvelijaa ei ole, vaan rouva hoitaa huushollia ja vieläpä oli Klemetinkin pyykit pessyt. yleensä täällä on tuollaisilla pienillä perheillä aina tapana olla ilman palvelijaa. Käyttävät kai jotain mummoa pesemässä lauantaisin. Nämä päivät ovat he olleet tykkänään poissa rouvan vanhempien luona Berliinissä; iltasella tulevat kotiin. – Palmgren kertoi hauskan jutun. Eilen oli täällä hänen huoneensa alakerrassa puodin omistajan rouva synnyttänyt lapsen ja lapsi tuli maailmaan musiikin soidessa yläkerrassa. Schubertin Erllkönigiä B-molli juuri silloin suurella voimalla. Kyllä oli suurenmoista käydä siellä Potsdamin Fredrik Suuren linnassa ja puistossa. Oikein siirtyi ajassa toista vuosisataa taaksepäin. Siellä oli esimerkiksi jättiläis-suihkulähde, josta vesi virtasi äärettömällä voimalla. Muuten Potsdam on aivan vanhanaikaiseen tyyliin rakennettu.

Ei sille Heikki Klemetille sopinut mitään kenkiä ym. sillä hänellä oli niin turkasen paljon tavaraa. Kun mitat, joita jo kauan sitten pyysin, saan, niin lähetän pakettina lapsille vaatteita ym. joka ei paljon paina. Ei ole Edit K. kirjoittanut mitään Knuutiloiden jäännistä kesäkuukausiksi. Ajatteles, kun täältä Helsinkiin ei maksaisi toisessa luokassa edestakaisempi kuin ehkä 10 markan korvilla. – No, en puhu enempää, vaikka kyllähän tuo viekoittelevaa olisi. Tietysti siellä nyt on jo kesäaika, lämmin ja ihana. Täälläkin taas kylmien perästä tuli aivan saunan ilma. ostin valkean hienon hatun 1, 50 pennillä. Joko Eva puhuu? Karja on tietysti laitumilla ja jo lapsille suuri riemu kun iltasella saa aidan raosta nähdä vasikat ja muut elikot. Laivakeli on luonnollisesti täydellinen. Täällä jo aikaa sitten ruis oli tähkällä. Kuinka ukin terveyden kanssa on?

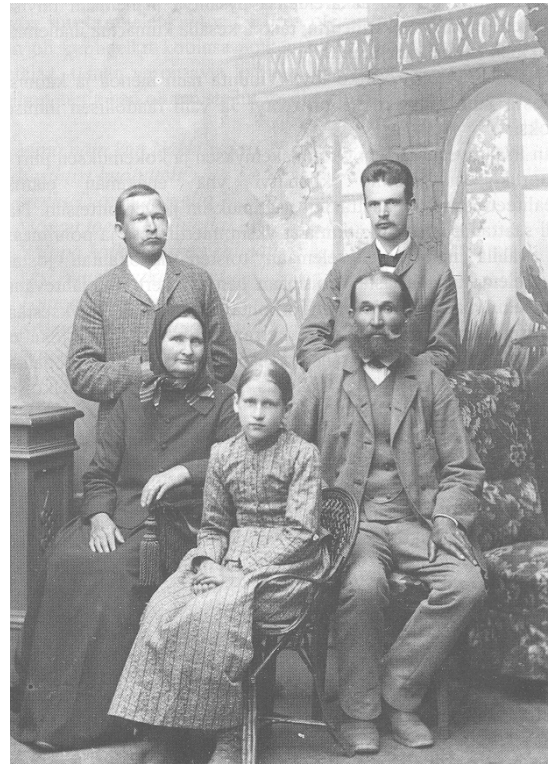
No mitäs sille muuta voi, kun taas lämpöset suukot ja terveiset isältä! (Syrjä 1995, 46–47.)

4.3. Opettajaksi Helsingin musiikkiopistoon

Vuonna 1909 syyslukukauden lopulla Otto Kotilaista pyydettiin töihin teorianopettajaksi Helsingin musiikkiopistoon. Työnsä hän aloitti tammikuussa 1910. Vuonna 1917 hän alkoi opettaa myös kenraalibassoa kansakoulunopettajan työnsä ohessa hoitaen näin kahta virkaa lähes kaksi vuosikymmentä. Kansakoulunopettajan työstään Kotilainen jäi eläkkeelle vuonna 1928 täyttäessään 60 vuotta. Musiikkiopistossa hän työskenteli aina kuolemaansa saakka. (Lipponen 1997, 11.)

Kuva 1.

Kuva 2.

5. Perhe-elämä

5.1 Ida ja lapset

Otto Kotilainen tutustui neiti Ida Luukkoseen (1877–1973) ollessaan kesälomalla Heinävedellä. Tuolloin hänellä oli virka kansakoulunopettajana Mustinlahden koulussa. Ida Luukkosen isä oli Palokin Hackmanin ruukin ja sahan johtaja, patruuna Johan Luukkonen. Ida Luukkonen ja Otto Kotilainen tapasivat ensimmäistä kertaa patruuna Luukkosen työhuoneessa, jonne Kotilaisen oli määrä toimittaa isältään viesti. (Prof. Ikonen tiedonanto 2008, Syrjä 1995.). Tämän tapaamisen jälkeen he eivät nähneet toisiaan pitkiin aikoihin, ja vasta vuonna 1895 Kotilainen uskalsi kosia Idaa.

Rouva Ida Kotilainen kertoo erään aikakauslehden haastattelussa vuonna 1966 tulevan aviomiehensä ensitapaamisesta:

Ollessani viimeisellä luokalla Kuopion tyttökoulussa auttelin isääni Palokin sahan konttorissa. Oli kaunis kesäpäivä kun konttoriin ilmestyi vaalea, arvokkaan näköinen nuorimies. En tiennyt pitikö niata vai pokata tulijalle, sillä mies osoittautui Mustinlahden kansakoulun opettajaksi. Otto oli muuten samasta Heinäveden pitäjästä kotoisin kuin Luukkoksetkin, toisin sanoen Kotilanmäeltä. Siellä sijaitti komea Kotilaisten sukutalo. Edellä kerrotun tapaamisen jälkeen emme nähneet toisiamme pitkään aikaan. Sukulaiskanttori Malkinkin luona satuimme vierailemaan aina eri aikoina. Mutta varsinaisesti laulukuoasiat meidät lopuksi yhteen veivät. Karvion kanava vihittiin käyttöön 1896 ja Otto johti siellä laulukuoja. Niin oma perheeni kuin Oton sukukin olivat kovasti laulavaisia ja musiikkia rakastavia. Kuuluimme kuoroihin ja oli meillä myös kotona oma kööri, kuten silloin sanottiin. Ottohan hän oli kuorojen sydän ja sielu.

Eivätpä ne veljeni ensin oikein lempein mielin katselleet Koskijärven ainoan tyttären kosijaa. Mutta Otolla oli hauska kieli ja iloinen mieli kuin savolaisilla. Ja kun häät sitten pidettiin ja Otosta tuli sukulainen, tottuivat veljetkin "veljemme Idan" elämäntoveriin. (Syrjä 1995, 32.)

Professori Ensio Ikonen kirjoittaa Kotilaisten suku- lehdessä no 1/97 artikkelissaan "Isoisäni Otto Kotilainen ja muita Heinäveden Kotilaisia" isoäidistään (1997, 11).

Säveltäjän oman perheen muodosti ensinnäkin vaimo Ida os. Luukkonen (1877 – 1973), Puumalasta Leppävirran Sorsakosken kautta Heinäveden Palokkiin asettuneen Hackmannin sahanhoitajan tytär. Hän oli nuoruudestaan alkaen reippaana ja rohkeana tunnettu suuren veljessarjan ainoa sisar, "veljemme Ida". Tämä kaunis mezzosopraano lienee ihastuttanut myös Karvion kanavan vihkimistilaisuudessa 1896 tilapäisluontoista juhlakuoroa johtanutta kansakoulunopettajaa.

Ida-mamma, joksi äidinäitiäni nimitin, oli voimakastahtoinen ja samalla sydämenhyvä persoonallisuus, perheen käytännön toimien factotum. "

Perheeseen syntyi neljä lasta; Aune (1900–2003), Lyyli (1902–1956), Eva (1903–2009) Kalervo (1904–1946). Aune ei valinnut musiikkia ammatikseen, mutta Lyylistä tuli musiikinopettaja kansakouluihin ja Evasta laulurooleihin sopiva näyttelijä. Kalervo valmistui lääkäriksi.

Kuva 3.

Kuva 4.

5.2 Perhe ja ystävät

Professori Ikonen (2008.) kertoo Kotilaisten vieraanvaraisuuden olleen yleisesti tiedossa, joten perheen kotona oli usein vieraita kestettävänä. Erityisesti Kotilaisen hyvä ystävä Evert Katila (1872–1945) sekä vanhimman tyttären, Aune Kotilaisen, kummi runoilija Eino Leino (1878–1926) olivat odotettuja päivällisvieraita. Katila oli Helsingin Sanomien ja välillä myös Uuden Suomettaren musiikkikriitikko, sekä toimi kummankin lehden toimitussihteerinä ja myös HeSa:n johtokunnassa. Useat joulut kyseiset herrat viettivät Kotilaisilla Kapteeninkatu 12:ssa sekä kesäisin Palokin huvilalla. Katila oli koko ikänsä originelli vanhapoika, kuten Ikonen kuvaa, eikä Mika Ainolan mukaan poistunut juuri koskaan "Helsinginniemeltä *Pitkääsiltaa* eikä *Kansallismuseota* pohjoisemmaksi, mutta kävi Heinävedellä *Kotilassa* ainakin kesäisin." Leino puolestaan vieraili Heinävedellä vain kahdesti. (Ainola 2008, 15–16.)

Rouva Aune Ikonen kertoo Syrjän kirjassa jouluista Kotilaisilla:

Yhdessä syötiin jouluillallinen. Ensin, ennen varsinaista ateriointia, luettiin jouluevankeliumi, tavallisimmin se oli papan tehtävä. Sen jälkeen laulettiin jouluvirsi, "Enkeli taivaan lausui näin". Myöhemmin tarjottiin kahvia erilaisten joululeivonnaisten kanssa, ja siinä yhteydessä tarjosi pappa vieraille punssia. Muistiini on jäänyt eräs joulu aivan erityisen selvästi. Katila ja kummisetäni runoilija Leino olivat silloinkin meillä. Kummisetä istui keinutuolissa ja esitti runoiaan "Tumma". Hän luki paatoksella ja mahtipontisesti - se oli tumma tuomenmarja - ja sekös meitä lapsia kävi niin mahdollottomasti naurattamaan, kun se esitys kuulosti hyvin koomilliselta meidän korvissamme sen kaiken jouluhauskuuden keskellä. Entä se hänen ilmeensä sitten! Mutta papasta ei ollut sopivaa käytöksemme, hän ei tykännyt naurustamme vaan komensi heti: "Lapset ulos!" Mutta komennolla olikin päinvastainen vaikutus ja naurumme vain yltyi siitä. Sitten äiti puuttuikin asiaan ja komensi meidät todella ulos, ja lopuksi siinä kävi niin että hän joutui käskemään papankin pois salista. Vaikka silloinkin oli pulaa ruuasta ja jouluruokienkin hankinta oli vaikeaa, vietettiin meidän kodissamme perinteistä joulua kinkun, riisipuuron ja joulutorttujen kanssa. Äidin kodista Koskijärveltä ja Kermasta papan lapsuuskodista saatiin runsassisältöiset ruokapaketit, joista sitten riitti perheemme ystävillekin tarjota. (Syrjä 1995, 82.)

Ensio Ikonen kertoo (2008) miten herrat vetäytyivät usein aattoiltana toiseen huoneeseen lasit kädessä keskustelemaan. Eräänä jouluna säveltäjän vaimo Ida oli kuullut keskustelun, jossa Kotilainen oli kysynyt Katilalta: – *Veli hopea, miksi sinä aina niin ankarasti kohtelet Hannikaisen veljeksiä?* Hannikaisen veljekset, pianisti Ilmari, viulisti Arvo sekä Sellisti Tauno, muodostivat Trio Hannikaisen. Kaikki veljekset olivat Ikonen mukaan erinomaisia muusikoita. Evert Katila oli hieman röhkivällä äänellään tähän vastannut: – *Heitähän on niin montakin, aivan liian monta!*

Säveltäjä Kotilainen oli innokas kalamies, joka ei Aune Ikonen mukaan koskaan tullut retkiltään ilman kalaa (Syrjä 1995, 74). Ida Kotilainen puolestaan oli taitava laittamaan ruokaa, joka oli kauempaakin tulleiden vieraiden suosiossa. Ystävykset Leino ja Katila olivat etenkin savolaisen kalakukon perään, jota Kotilaisissa usein tarjottiinkin. Eräänä talvi-iltana oli lunta tullut kinoskaupalla, mutta Eino Leino ja Evert Katila olivat rämpineet tuulessa ja tuiskussa lunta vyötäröön asti päästäkseen syömään illalliselle, kun he tiesivät tarjolla olevan kalakukkoa. Ajuriakaan he eivät olleet saaneet siinä säässä. Kun Otto ja Ida Kotilainen olivat päivitelleet tapahtunutta lumisille herroille, oli Katila siihen tokaissut:

- Mitäs sitä ei oltaisi kalakukon tähden tehty! (Syrjä 1995, 74.)

Kuva 5.

Myös säveltäjä Oskar Merikanto (1868–1924) ja Otto Kotilainen olivat hyviä ystäviä. Ystävyys oli alkanut Jyväskylän seminaariaikoina, ja he pitivät yhteyttä myöhemmin Helsingissäkin. Sittemmin säveltäjistä tuli perhetuttuja. Merikanto toimi Johanneksen kirkon urkurina ja opetti Helsingin lukkaruri-urkurikoulussa urkujen soittoa. (Syrjä 1995, 40.) Ensio Ikonen mukaan (2008.) Merikanto meni usein sunnuntai-illoissa kahville Kotilaisille Kapteeninkadulle papin saarnan ajaksi. Saarnan piti olla tunnin mittainen, joten Merikanto käytti ajan hyväkseen ja ehti vaihtaa kuulumiset ystäviensä kanssa. Juuri ennen saarnan loppua hän sitten palasi takaisin urkujen ääreen, valmiina seuraavan virren säestykseen.

Selim Palmgren (1878–1951) oli kahdentoista vuoden ikäerosta huolimatta Otto Kotilaisen hyvin läheinen ystävä. Ystävyys tiivistyi heidän yhteisellä Berliinin matkallaan ja säilyi läpi elämän. Ensio Ikonen kertoo (2008):

Palmgren tarvitsi todella Kotilaisen tukea vaimonsa Maikki Järnefelt-Palmgrenin kuoltua äkilliseen aivoverenvuotoon. Selim-setä masentui ja lakkasi puhumasta, jolloin hänen siskonsa oli soittanut papalle, ja pyytänyt tätä ottamaan Palmgrenin pariin viikoksi hoitoonsa Palokin huvilalle, Heinävedelle. Selim-setä saapui laivalla mökin rantaan laihana, kalpeana ja surun murtamana, mutta Otto-pappa oli onnistunut piristämään Palmgreniä niin hyvin, että tämä lomansa lopuksi oli kysynyt papalta: "Kuules Otto, mitäs sinä sanoisit, jos minä kosisin tuota sinun Lyyli-tytärtäsi?" Otto oli tähän vastannut: "Älä pelästyä tyttö-parkaa." Psykoterapiaa parhaimmillaan! Lyyli-täti oli ollut kuin nuorennettu versio edesmenneestä Maikki Järnefelt-Palmgrenistä. Sittemmin Selim Palmgren meni naimisiin Minna Talwikin kanssa.

Kuva 6

Kaiken kaikkiaan Kotilaisen ystäväpiiri oli laaja, ja siihen kuului säveltäjiä, muusikoita ja muita taitelijoita. Kotilaisilla kävi usein vieraita, joihin lukeutuivat Jean Sibelius ja Leevi Madetoja, Toivo ja Alma Kuula, Erkki Melartin, Armas Maasalo, Yrjö Kilpinen, Heikki ja Armi Klemetti, Sulho ja Elli Ranta, Heino Kaski sekä tietenkin Alpo Noponen, Kotilaisen lapsuudenystävä. Sulho Rannasta tuli Kotilaisen seuraaja konservatorioon tämän kuoleman jälkeen. (Ikonen 2008.)

Kuva 7.

6. Sävellystyö

6.1 Tuotanto pääpiirteittäin

Otto Kotilainen oli luonnostellut jo seminaariaikoinaan joitain sävellyksiä, joita katsottuaan Oskar Merikanto oli kehottanut Kotilaista jatkamaan säveltämistä. Vasta Helsingin Musiikkiopistossa Kotilainen aloitti varsinaisen sävellystyönsä, joka jatkui aktiivisena 1930-luvulle saakka. Noilta ajoilta on peräisin ensimmäinen painettu yksinlaulu *Nyt ja sitte* (1894). Ottaen huomioon sen, että Kotilainen sävelsi työnsä ohessa ja pääasiassa kesäisin, on sävellystuotanto varsin laaja.

Voidaan sanoa hänen olevan ennen kaikkea laulumusiikin säveltäjä. Hänen tuotantonsa sisältää 65 yksinlaulun lisäksi 7 kantaattia, joista mainittuna *Väinölän väki* (pain. 1914, san. Leino) sekä 11 näyttämöteosta, kuten *Pärtylin yö*, josta on konserttimmekin nimessä esiintynyt laulu *Kuulin kummat, näin ihmeet* (W. Kallio). Selkeästi eniten on kuoroteoksia, joita hän sävelsi jatkuvasti Kansanvalistusseuran järjestämien Helsingin laulu- ja soittojuhlien ohjelmistoon voitettuaan juhlien ohessa järjestettävän sävellyskilpailun vuonna 1900 ja 1906. Kotilainen teki laulujuhille tilaustyönä sävellyksiä, mutta myös Uno

Cygnaeuksen muistojuhliin. Otto Kotilainen keskittyi 1930-luvulla lähinnä hengellisten kuorolaulujen säveltämiseen.

Orkesteriteoksia, puhallinyhteyteoksia sekä säestyksellisiä kuorolauluja on 21 kappaletta, joista mainitsen tässä *Nuoret sankarit* (1919-1920, san. A. Noponen), joka on yksinlaulusovitus lauluäänelle ja torvisoittokunnalle. Soitinsävellyksiä Kotilaisella on vain 23, joista kahdeksan on painettu, ja niistä neljä on yksinlaulusovituksia viululle ja pianolle. *Notturmo* (1907) ja *Idylli* (1900) ovat Kotilaisen ainoat soolopianoteokset. Notturmoa keuhuttiin vuoden 1907 Sävelettäressä uusia painettuja sävellyksiä arvioitaessa runolliseksi, eheäksi ja hyvin ilmeikkääksi pianokappaleeksi, jollaisia oltaisi haluttu kuulla lisääkin. Sävellyksiä on painettu paljon yksittäisinä nuotteina, etenkin lauluja on painettu Kansanvalistusseuran lauluvihkoihin. Lisäksi yksittäiset aikakauslehdet ovat painaneet Kotilaisen teoksia. Opusnumerointi sekä vuosiluvut ovat jääneet merkitsemättä useisiin sävellyksiin, joten joukossa on myös ns. epävarmoja teoksia. (Lipponen 1997, 15–16; Ainola 2008, 6.)

6.2 Yksinlaulut

Otto Kotilainen sävelsi ensimmäisen yksinlaulunsa *Nyt ja sitte* vuonna 1894 opiskellessaan vielä Helsingin Musiikkiopistossa. Yhteensä 65 yksinlaulusta (suluissa painovuodet) muun muassa Harold Björkmanille omistettu *Aallottaren kehtolaulu, op. 2* (1900), *Kun joulun on* (1901), *Kyyhkynen kylpee* (1899), Eino Rautavaaralle omistettu *Laulu Oravasta* (1909), *Nautii!* (1899), *Niin kaunista, op. 14* (1908) ja *Musta lintu* (1906), Aino Acktéille omistettu *Kultakutrin laulu, op. 29, no 3* (1918), *Kuulin kummat, näin ihmeet, op. 21, no 1* (1911) ja *Varpunen jouluaamuna, op. 24, no 2* (1915) muodostavat hyvän läpileikkauksen 1910-luvun tuotannosta. 1920-luvulla sävellettyjen yksinlaulujen parhaimmiston kuuluvat mielestäni ehdottomasti *Pai pai paitaressu, op. 7* (1921–23) ja *Tieni* (1923). 1930-luvun puolella Kotilainen sävelsi lähes ainoastaan hengellisiä lauluja. (Lipponen 1997, 56–62.)

Vuonna 1934 säveltäjä itse oli arvostellut Suomen Musiikkilehdessä yksinlaulunsa *Laulu oravasta* seuraavasti:

Laulu oravasta on sävelletty v. 1909. Itse omasta mielestäni pidän sitä yhtenä kaikkein parhaimpana yksinlaulunani, vaikka tämä on tietysti hieman arkaluontoinen asia mennä näin itse sanomaan. Ilmestyessään se sai loistavat arvostelut, varsinkin silloinen tunnettu arvostelijamerkki Bis (Wasenius) sitä ylisti, niin että vallan hävettää

kertoa, että se oli parhaita yksinlauluja mitä hän tiesi, kuinka sen säestyksessä on kankaan tuntua, pihkan ja petäjän tuoksua jne. (Lipponen 1997, 24.)

Sanoittajien suhteen Kotilainen ei ollut turhan tarkka. Hänelle kelpasivat Eino Leinon, Alpo Noposen, Zacharias Topeliuksen, Hilja Haahdin, Anni Swanin ja Aleksis Kiven joukkoon tuntemattomammakin nimet, kertoo prof. Ikonen. Monet sanoituksista olivat luontoaiheisia, kuten *Niin kaunista...* ja *Kyyhkynen kylpee*. Hengellisyys tuli iän karttuessa Kotilaiselle yhä tärkeämmäksi osaksi elämää, mikä kuuluu myös 1930-luvulla sävelletyissä lauluissa. Vuosikymmenen alkupuolen jälkeen hän sävelsi ainoastaan hengellisiä lauluja, mutta ei ennen sitä. Hengellisiä kuorolauluja ovat esimerkiksi *Vetäös ristin juureen*, *Suomen tasavallan virsi* (1919) ja *Yli kaiken*. Professori Ikonen kertoo Kotilaisen myös olleen patriootti koko sydämeltään. Isänmaallisia lauluja onkin useita, kuten yksinlaulut *Taiteilijalle*, *Liittolaulu, op 27* ja *Vartiolta*. (Prof. Ikonen 2008; Lipponen 1997, 21, 46–50.)

6.3 Kuorolaulut

Kotilainen toimi Kansanvalistusseuran laulu- ja soittojuhlien järjestäjänä ja yleisjohtajana usean vuosikymmenen ajan. Kuorolaulut ovat yksi tärkeimpiä sidoksia kyseisiin tapahtumiin, ja niillä on myös kulttuurillista arvoa Suomen musiikinhistoriassa. Hän sävelsi juhlille esitettävää ohjelmistoa, ja johti usein itse teoksensa. Kuorosävellyksiä on 114, joista 35 sekakuorolle, 47 mieskuorolle ja 14 naiskuorolle, yksi lapsikuorolle ja 17 muuta kuorolaulua. Viimeksi mainitut ovat pääasiassa sävelletty yksi- ja kaksiaänisille kuoroille, mutta joukossa on myös teoksia kolmiaäniselle kuorolle, mieskvartetille ja baritonisoololle sekä mies-, nais-, seka- ja lapsikuorolle sekä sopraanosoololle sävelletty teos *Uno Cygnaeuksen muistolle* (1911). Kotilainen sävelsi 1930-luvulla lähes ainoastaan hengellisiä kuorolauluja; 32 sekakuorolle, neljä mieskuorolle, 9 naiskuorolle sekä viisi muuta hengellistä laulua. Syytä tähän ei tiedetä, mutta Kotilainen oli aina ollut harras ihminen, ja ehkä uskonnollisuus vanhemmalla iällä alkoi tulla tärkeämmäksi. Tekstit kuorolauluihin olivat usein Kotilaisen ystävien ja runoilijoiden Eino Leinon ja Alpo Noposen käsialaa. Leinon sanoittamaa sekakuorolle sävellettyä laulua *Näin unta kesästä kerran* (1908) esitetään paljon vieläkin. Noposen sanoittamista kuorolauluista mainitsen vuonna 1912 painetun *Nuorten kevätlaulun*. Yleisesti tekstien aiheina olivat pääasiassa luonto ja isänmaallisuus, kuten innokkaalta kalamieheltä ja patriootilta voi odottaa. (Lipponen 1997, 15, 19–22, 37–56.)

6.4 Koululaulut

Kotilainen sävelsi myös koululaisille lauluja eri tilaisuuksiin. Vuosisadan vaihteessa koululauluja oli olemassa vain vähän, jolloin sekä kansakoulujen laulunopettajat että kustantaja pyysivät Kotilaista laatimaan laulukirjan oppilaiden laulutaidon parantamiseksi. Hän toimitti vuonna 1924 kokoelman *Koululauluja*, joka sisälsi yhteensä 323 laulua. Kotilainen oli säveltänyt niistä 70, joista noin 30 arvellaan olevan hänen varhaistuotantoaan, jotka oli alun perin sävelletty kuorolauluiksi. Kotilainen sovitti ne myöhemmin yksinlauluiksi laulukirjaa varten. Muita säveltäjiä kirjassa olivat muun muassa Ludvig van Beethoven, Jean Sibelius ja Oskar Merikanto. Kirjan laulut ovat usein aiheiltaan isänmaallisia ja uskonnollisia, mutta tärkein sanoma on kaikissa ahkeruus ja koululaitoksen kunnioittaminen kaiken tiedon lähteenä. Suosituksi tulleesta kirjasta otettiin uusintapainos seuraavana vuonna. (Lipponen 1997, 22.)

Kirjan alkusanoiksi Kotilainen kirjoitti:

Koululauluja, joka on vuoden kuluessa saanut verrattain runsaan menekin, ilmestyy toisessa painoksessaan pääasiallisesti samanlaisena. Puhumatta ensipainoksen pujahtaneesta virheitte korjauksesta, on tekstiä tämän painoksen muutamaaan lauluun lisätty sopivalla säkeistöllä ja toisiin saatu ajanmukaisempi, parempi suomalainen käännös. Suomen Tasavallan virsi esiintyy 4-äänisenä koraalina, joten sitä isänmaallisissa juhlatilaisuuksissa voi käyttää säestyksen tavoin. Kaunis ja oppilaita kehittävä tapa on kouluissamme viettää lyhyitä juhlahetkiä erikoisten isänmaallisten tapausten tai merkkihenkilöiden muistoksi. Varsinaista päivän tuntityötä se ei sanottavasti häiritse. Opettaja pitää lyhyen, oppilaiden kehityskantaa vastaavan esitelmän ja siihen aluksi ja lopuksi lauletaan sopiva, jo aikaisemmin laulutunneilla harjoitettu laulu. Useinkin tuollainen juhlahetki kestää vaan vajaan puolisen tuntia ja niin oppilaat on teroitettu tällaisia isänmaallisia päiviä ja henkilöitä muistoissa säilyttämään. Tämä laulukokoelma päättyy – yllämainittua silmällä pitäen. osastoon juhlatilaisuuksia. Koska kuitenkin muissakin osastoissa on runsaasti lauluja, olen – useimpien opettajien huomautuksesta – hakemisen helpottamiseksi kokoelman loppuun numeroinut ne laulut, jotka kuhunkin juhlatilaisuuteen sopivat. Luonnollisesti jää opettajalle silti vieläkin hakemisen ja valitsemisen vara, kun kokoelmassa on siksikin paljon lauluja. Sitä paitsi on useita, jotka sisältönsä puolesta sopivat useammankin kaltaisiin juhliin. Kaikista tavallisimmat isänmaalliset maakunta- ym. sellaiset laulut olen jättänyt numerolla merkitsemättä. Nehän lankeavat luonnostaan ja sopivat juhlahetken toiseksi lauluksi. Toivottavasti tällaisten lyhyitten koulujuhlien viettäminen tulee yleiseksi, sillä sellaiset ovat omiaan virkistämään koulutyötä, innostamaan niin opettajaa kuin varsinkin oppilaita ja vaikuttamaan herättävästi koulujen välityksellä myös koteihin.

Palokki, heinäkuulla 1925. Otto Kotilainen "

(Syrjä 1995, 127–128.)

6.5 Instrumentaalisävellykset

Otto Kotilaisen sooloinstrumentaalisävellysten sekä kamarimusiikkiteosten määrä jäi selvästi muita teosryhmiä vähäisemmäksi. Niistäkin osa on sovituksia yksinlauluista. Painettuja pianosävellyksiä ovat vain Kotilaisen ystävälle Selim Palmgrenille omistettu *Notturmo* (1907) sekä *Idylli* (1900). Viuluteoksista yksinlaulusovituksia ovat *Romanssi op. 11* (1907, Kun joulu on), *Suomalainen kehtosävel op. 31 nro 2* (1919) sekä *Pilvitanssi* (1910). Muita painettuja viulusävellyksiä ovat *Impromptu op. 22* (1912) ja *Kaipaus op. 31 nro 1* (1919). Orkesteriteoksia on pieni määrä, joita harvemmin esitettiin säveltäjän elinaikana. Puhallinyhtyesävellyksiä Kotilainen teki Kansanvalistusseuran laulujuhlien sävellyskilpailuihin, sillä juhliin tarvittiin lisää ohjelmistoa. Muun muassa yksinlaulu *Kun joulu on* on sovitettu puhallinorkesterille, ja se esitettiin Jyväskylän soitto- ja laulujuhlilla vuonna 1924 ja Sortavalan juhlilla kaksi vuotta myöhemmin. Kotilainen johti esityksensä siellä itse. *Romanssi* on sovitettu puhallinorkesterille yksinlaulusta *Kun joulu on*, jonka hän sovitti myös viululle ja pianolle. Sinfoniaorkesteriteoksista mainittakoon *Tuonetarten tanssi* ja *Kaatuneitten muistolle*, jotka Helsingin kaupunginorkesteri esitti Kotilaisen 50-vuotisjuhlakonsertissa. Tuonetarten tanssi (tunnetaan myös nimellä *Tuonettaret*) esitettiin myös Kotilaisen sävellyskonsertissa säveltäjän juhlistaessa 60-vuotissyntymäpäiväänsä vuonna 1928. (Lipponen 1997, 18–19, 30–35.)

6.6 Laulujen lähteillä

Kotilainen sävelsi yleensä kesäaikaan Heinävedellä, Palokin huvilallaan. Professori Ikonen kertoo (2008), kuinka rannan saunakamaria sanottiin ”papan sävelkammioksi”. Jos Kotilainen oli siellä työn touhussa, ei häntä saanut missään tapauksessa häiritä. Rouva Aune Ikonen kertoo kesäajoista Palokissa:

Toisinaan isä keskittyi töihinsä niin, että unohti juoda aamuteensä. Äiti nuhteli häntä, mutta isä puolustautui kerrankin ja sanoi äidille, ettei hän tässä paratiisissa muista koko aamiaista. No äiti tietenkin, kun oli isää enemmän jalat maassa pysyttelevä, ei malttanut olla huomauttamatta, että tässäkään paratiisissa ei elä pelkällä linnun laululla ja ruohon tuoksulla. (Syrjä 1995, 55.)

Rouva Ikonen kertoo myös tarinan, miten tunnettu joululaulu *Kun joulu on* syntyi:

Seminaariaikoinaan Jyväskylässä oli papan opettajana ollut säveltäjä Oskar Merikanto, joten heidän välilleen oli syntynyt opettaja-oppilastuttavuus. Kun sitten

vuosia myöhemmin Merikanto oli muuttanut Helsinkiin opettajaksi lukkariturkurikouluun sekä lisäksi ollut tuntiopettajana Helsingin Musiikkiopistossa, oli vanha tuttavuus herrojen välillä uusiutunut. Pian ystäväydeksi muuttuen oli sen laajentunut myöskin perhekeskeiseksi, ja papalla oli tapana vieraila yksinkin Merikannoilla tavallisimmin koulutyönsä jälkeen. Jo kuuluisaksi tulleelta Merikannolta hän sai omalle sävellystyöllensä tarvitsemaansa kritiikkiä ja neuvoja, joita tämä oli auliisti antanutkin. Se oli ollut syksyä vuotta 1904 kun pappa oli mennyt eräänä iltana Merikannoille. Hän oli oikaissut Kaivopuiston kautta, niin kuin joskus ennenkin oli tehnyt. Sää oli muuttunut hänen kyläilyaikanaan myrskyisäksi ja sade oli kastellut hänet läpimäräksi. Pappa oli pysähtynyt erään puun alle pyyhkiäkseen vuotavan nenänsä ja ottaessaan taskustaan nenäliinan oli sen mukana pudonnut maahan paperi. Sen oli päivällä koululla opettaja Alpo Noponen hänen käteensä pistänyt ja sanonut: "Lue kun kerkiät. Jos vaikka siitä laulun säveltäisit!" Pappa oli unohtanut kokonaan asian ja nyt tuo Alpon antama paperi oli ollut vähällä joutua myrskyn kynsiin. Hänen saatuaan paperin käsiinsä oli samalla hänen uteliaisuutensakin herännyt. Käveltyään katulampun valoon oli hän lukenut tekstin:

*"...kun pääsky pitkän on matkan päässä
ja metsä autio laulun!"*

Äitini kertoi kuinka pappa oli jälkeenpäin kuvannut Alpon tekstin vaikuttaneen vahvasti hänen mieleensä. Se oli tuonut lapsuusajan muistot ja tapahtumat hänen eteensä, samalla kun polttava ikävä oli tuonut itkun ja kyynleet.

Tultuaan kotiin myöhään illalla läpimärkinä ja palelevana pappa oli sysännyt eteiseen tulleelle apulaiselle päällysvaatteensa ja heti rientänyt suoraan saliin pianonsa äärelle. Meitä lapsia nukuttamassa ollut äiti oli lähtenyt kysymään haluaisiko isä juoda teetä, mutta kääntynyt salin ovelta todettuaan heti isän innostuneesta ilmeestä, ettei tälle sovi ehdotella sellaisia, sillä pienikin keskeytys saattaa olla häiriöksi ja aiheuttaa vahinkoa tuossa vaiheessa. Meille lapsillekin äitimme neuvoi kuinka leikeissämme piti käyttäytyä, kun pappa oli "sillä tuulella". Aikaa oli kulunut yli puolen yön kun äiti vihdoinkin oli kuullut papan lopettavan. Pappa oli vielä äidin saliin mentyä ollut niin mietteissään, ettei ollenkaan kuullut tämän tuloa ja vasta kun äiti oli laskenut kätensä papan olalle, tämä oli huomannut hänet. "Voi Idaseni! Olen saanut juuri valmiiksi jotain sanomattoman ihanaa! Haluatko kuulla mitä?"

Ja silloin myrskyisenä syksy-yönä äitini sai kuunnella ensimmäisenä joululaulun, ja se oli saanut hänet vakuuttuneeksi jo silloin, että pappamme oli säveltänyt jotain kuolematonta. Mutta ei hän, emmekä me lapsetkaan sitten myöhemmin kun saimme kuulla tuon laulun, tienneet tai saattaneet arvata, että tuota laulua tullaan laulamaan tuhansissa suomalaisissa kodeissa vuodesta vuoteen. Meille lapsille tuo laulu on ollut hyvin rakas alusta lähtien ja uskomme että se on kulkeutunut suoran kansamme sydämiin. (Syrjä 1995, 8-10.)

Otto Kotilainen piti ensimmäisen sävellyskonserttinsa laulajatar Annikki Uimosen kanssa lisalnessa vuonna 1911. Kotilainen oli tutustunut Uimoseen edellisenä vuonna tämän esiintyessä Savonlinnan laulujuhilla. Kotilainen oli ihastunut laulajattaren esitykseen niin kovasti, että halusi ehdottomasti konsertoida hänen kanssaan. He kiersivät kesän aikana

Savon maakunnassa konsertoimassa. (Syrjä 1995, 110.) Helsingin Sanomien kulttuurisivuilla kirjoitettiin ensimmäisestä yhteisestä konsertista:

Otto Kotilaisen konsertti Iisalmessa elokuun 8 pnä oli kerännyt innostunutta yleisöä sangen runsaasti. Herra Kotilaisen sävellykset ovat omintakeisia ja kauniita ja varsinkin hänen myöhemmät laulusävellyksensä, joista tässäkin konsertissa oli useita onnistuneita näytteitä, osoittavat suurta taituruutta polyfonisessa käsittelyssä, seikka, joka hänen pienemmänkin laulunsa tekee arvokkaan vaihtelevaksi. Ohjelma oli hyvin kokoonpantu ja useat uutuudet näppäriä. Laulujen tulkitsijana oli nuori laulajatar neiti Annikki Uimonen, hänkin savolaisia, joka professori Forstenin johdolla Wienissä on viimeksi opiskellut. Tämä nuori laulajatar antaa itsestään hyviä toiveita, jotka kaikesta päättäen tulevat toteutumaan. Eipä suotta olleetkaan ne vilkkaat suosionsoitukset ja kauniit kukkasat, joilla kumpaakin konsertinantajaa innostettiin ja useat ylimääräisesti esitetyt laulut otti yleisö vastaan suurella mieltymyksellä. (Syrjä 1995, 110.)

Toinen sävellyskonsertti pidettiin Helsingin yliopiston juhlasalissa 30.4.1919, jolloin haluttiin juhlistaa Kotilaisen 50-vuotissyntymäpäivää. Alun perin konsertti oli tarkoitus pitää vuotta aiemmin, mutta sodan vuoksi sitä siirrettiin. Kolmas sävellyskonsertti järjestettiin samassa paikassa Kotilaisen 60-vuotissyntymäpäivän kunniaksi 4.2.1928. Esiintyjinä kummassakin konsertissa olivat muun muassa jo edellä mainittu Annikki Uimonen, Lahja Linko Väinö Rautavaara ja Toivo Louko. Viulua oli soittanut Arvo Hannikainen ja orkesterina toiminut Helsingin kaupunginorkesteri. (Lipponen 1997, 13.)

Otto Kotilainen osallistui Kansanvalistusseuran järjestämille Helsingin soitto- ja laulujuhille ensimmäisen kerran vuonna 1900 vasta valmistuneena Helsingin musiikkiopistosta. Silloin hän voitti juhlien yhteydessä järjestetyn sävellyskilpailun, kuten myös toisen vuonna 1906. Kotilainen otti osaa juhliin säännöllisesti vuoteen 1931 saakka. Ainoastaan vuosi 1911 jäi väliin. Hän lähetti sävellyksiään kilpailuihin sekä osallistui juhlien järjestelyyn ja tuomarointiin. (Lipponen 1995, 12–13.)

Kuva 8.

7. Muu musiikillinen toiminta

Otto Kotilainen toimi päivätyönsä lisäksi musiikkikriitikkona muun muassa Helsingin Sanomissa ja Uudessa Sävelettäessä. Avustajana hän toimi Musiikkitiedossa ja Suomen Musiikkilehdessä. Konserttiarvostelujen lisäksi työnkuvaan kuuluivat myös muisto- ja onnittelukirjoitukset. Hän teki lehdille töitä vaihtelevasti vuosien 1905–1935 välillä. (Lipponen 1997, 12.) Hyväntuulisuudestaan tunnettu Kotilainen oli erään kerran ollut Evert Katilan sijaisena Helsingin Sanomien kulttuuritoimituksessa. Ei ollut mennyt kauankaan, kun päätoimittaja oli lähettänyt Katilalle tuskastuneen viestin: ”Tule heti takaisin! Otto kehuu kaikki.” Kansanvalistusseuran soitto- ja laulujuhlia hän isännöi (Syrjä 1995, 143; Ainola 2008, 17.)

Otto Kotilainen osallistui myös ensimmäisten Savonlinnan Oopperajuhlien toteuttamiseen, kertoo Syrjä. (1995, 117.) Maailmalla esiintymislavoja kiertänyt, patrioottinakin tunnettu, oopperalaulaja Aino Ackté oli vuonna 1907 vierailut Savonlinnassa. Hän oli miehensä Heikki Renvallin kanssa osallistunut Olavinlinnassa pidettäviin Mikkelin läänin vaalipiirin Nuorsuomalaisten järjestämiin juhliin, joissa yksi puhujista oli ollut Pehr Evind Svinhufvud. Juhlissa eräs miespuolinen kutsuvieras oli tokaissut Acktéille: ”Tänne sinun Aino pitäisi järjestää oopperaesityksiä, mikä sopiva, suurenmoisen sopiva paikka sellaiselle esitykselle!” (Syrjä 1995, 117) Ajatus jäi kytemään laulajattaren mieleen, ja niin 5.7.1912 Aino Ackté järjesti ensimmäiset Savonlinnan Oopperajuhlat. Juhlien johtajina toimivat

ystävyydet Oskar Merikanto ja Otto Kotilainen. Tapahtuma alkoi ilmaiskonsertilla eli kansankonsertilla, jossa soitti oopperajuhlaorkesteri Savonlinnan oman pojan, Erkki Melartinin johdolla. Ohjelmassa oli suomalaisia säveltäjiä, tietenkin Melartinia, Sibeliusta, Palmgreniä, Järnefeltiä, sillä olihan juhlat alun perin perustettu suomalaiskansallisen itsetunnon vahvistamiseksi. Kansankonsertin jälkeen oli vuorossa laulu- ja soittokilpailu, jonka tuomaristossa istuivat Oskar Merikanto, Otto Kotilainen, Emmy Ackté sekä kapellimestari Ilmari Veneskoski. Kotilaisen *Andante jousiorkesterille* esitettiin kansankonsertissa kolmantena juhlapäivänä 7. heinäkuuta. Varsinaisena oopperana juhlilla esitettiin Meartinin Aino. Savonlinnan Oopperajuhlat pidettiin vielä neljänä seuraavana kesänä. Kesällä 1916 Kotilainen, Madetoja ja Palmgren johtivat kirkkokonsertissa omia sävellyksiään, ja solisteina lauloivat Aino Ackté ja Teddy Björkman oopperakuoron kanssa. Tuolloin oopperana oli Gounod'n Faust, jossa nimiroolin lauloi Väinö Sola, Aino Ackté oli Margareta, Mefiston roolin esitti Eino Rautavaara ja Harald Björkman Valentinin. Hienosta ohjelmasta ja esiintyjäkaartista huolimatta vuoden 1916 oopperajuhlat olivat sen sarjan viimeiset. Vasta vuonna 1930 Ackté pystyi jatkamaan juhlien järjestämistä. (Syrjä 1995, 117–123.)

Kuva 9.

8. Lähdön hetki

Otto Kotilainen jäi eläkkeelle kansakoulunopettajan virastaan keväällä 1928. Sen jälkeen hän jatkoi töitään Musiikkitieto-lehdessä sekä musiikkiopistossa lähestulkoon kuolemaansa asti ja sävelsi vielä vuonna 1935 viimeiset laulunsa *Katso Jeesukseen* ja *Paras turva*. Kotilainen kuoli 9.8.1936 syöpään, jota hän sairasti muutaman kuukauden. Hyväsydämisenä Vielä kuolinvuoteellaan hän vannotti seuraajaansa Sulho Rantaa lupaamaan, ettei ole liian ankara hänen oppilailleen. Kotilaisella oli suunnitelmissa kirjoittaa omaelämäkerta, mutta hän ei ehtinyt saada siitä valmiiksi muuta kuin nimen *Lauluja ja lohia, Heinävettä ja Helsinkiä*. (Lipponen 1997, 14.)

Uudessa Suomessa 10.8.1936 julkaistu Heikki Klemetin kirjoittama muistokirjoitus kuvaa kauniisti säveltäjä Kotilaista:

”Otto Kotilainen oli henkilönä ja toverina harvinaisen myönteinen. Hän oli herkkä, monipuolinen ja joustava, rikasnäkemyksinen kuin elämä jossa elimme. Kun Kotilainen ilmestyi, niin päivä tavallisesti heti tuli pilvestä pois, jos se oli sattunut sinne piiloutumaan. Vaikka onkin niin, että ihmiselämän on kuoloon kulku, niinkuin poismennyt sen niin tunnelmallisesti sanoi, niin valaiseepa sitä polkua kauniilla kajastuksella moni hyvä muisto sieltä menneisyydestä, vaikka ääni ei enää kuulu. Niin, totta kuuluuhan se sittenkin, kun oli sattunut saamaan sen lahjan minkä Otto Kotilainen. Kuuluu kauankin, ja muistuttaa niille, jotka vielä kuuntelevat, hengen valtaa aineen yli. Sitä voimaa, josta niin esimerkillisesti Kotilainen koki pitää kiinni, ja oli hänenkin voimansa, hyvä voimansa.” (Syrjä 1995, 150.)

Kuva 10

9. PÄÄTÄNTÖ

Säveltäjä Otto Kotilainen teki kunnioitettavan 35-vuotisen uran kansakoulunopettajana, ja hoiti lähes 20 vuotta samanaikaisesti teorian- ja kenraalibassonopettajan virkaa Helsingin musiikkiopistossa. Hän oli perustamassa kuoroja kyliin, joissa työskenteli opettajana ennen muuttoaan Helsinkiin. Hän myös sävelsi koululauluja lapsille ja toimitti niistä laulukirjan, koska heidän laulutaitoaan piti kehittää. Tämän lisäksi hän ehti kirjoittaa arvosteluja useisiin sanoma- ja aikakauslehtiin vuosien 1905–1936 välillä. Kotilainen oli aikalaistensa mukaan hyväntuulinen ja lämminsydäminen ihminen ja opettaja, joka huolehti oppilaistaan viimeiseen asti. Ja mikä tärkeintä, hän oli upea ja tuottelias säveltäjä lähes 40 vuotta kestäneellä urallaan. Kotilainen oli osaltaan rikastuttamassa ja juurruttamassa kulttuuria maahamme erilaisten juhlien, tapahtumien ja kilpailujen muodossa, toki myös tarjoamalla koululaisille oppimateriaalia, joka säilyi pitkään koulujen käytössä. Kotilainen oli mukana 30 vuoden ajan Kansanvalistusseuran soitto- ja laulujuhliilla, joskus itse sävellyskilpailun osanottajana, mutta useammin juhlien järjestäjänä sekä tuomariston jäsenenä. Hän myös sävelsi tilausteoksia, erityisesti kuorosävellyksiä, kyseisille juhlille monena vuonna. Kotilainen toimi Oskar Merikannon kanssa myös oopperalaulaja Aino Ackte'n perustamien Savonlinnan Oopperajuhlien johtajana ja hänen teoksiaan esitettiin siellä seuraavina vuosinakin.

Laulumusiikki on ehdottomasti isoimmassa roolissa Kotilaisen sävellystuotannossa. Sävellykset ovat moniulotteisia, kauniita ja omaperäisiä. Vahvasti perinteisenä lyyrikkona Kotilaisen mielipiteet modernista ja atonaalisesta musiikista sekä etenkin jazzista olivat hyvin kielteisiä, vaikka lähes kaikkeen muuhun hän luonteensa mukaisesti suhtautui myönteisesti. Olen itse ollut todella vaikuttunut Kotilaisen sävellyksistä, tuotannon laajuudesta ja korkeasta tasosta. Toivonkin, että työni toisi esille tätä unohdettua säveltäjää. Tulemme esittämään konserttia ensi kesän ja syksyn aikana eri puolella Suomea, ja tavoitteenani on, että musikit, etenkin laulajat, kiinnostuisivat teoksista ja ottaisivat joitain niistä osaksi omaa ohjelmistoaan. Itse puolestani olen jo ehtinyt esittämään Kotilaisen sävellyksiä erilaisissa tilaisuuksissa, ja aion varmasti tehdä niin jatkossakin.

LÄHTEET

Ainola, Mika. 2008. Laulumies 2/2008. Laulu-Miehet ry.

Ikonen, Ensio. 2008. Haastattelu

Lipponen, Kirsi. 1997. Laulumusiikin mestari. Otto Kotilaisen elämänvaiheiden ja sävellystuotannon tarkastelua. Suomen musiikkikirjastoyhdistyksen julkaisusarja 68.

Ranta, Sulho. 1965. Otto Kotilainen: Suomen Säveltäjiä 1. Toim. Einari Marvia. WSOY Porvoo. 329-335.

Syrjä, Ilta-Saima. 1995. Lämmin henkäys talvisäässä. Säveltäjä Otto Kotilainen 1868–1936. Kuopion Isänmaallisen Seuran toimituksia B 5.

Tawaststjerna, Erik T. 1997. J. Sibelius. Erik Tawaststjernan perikunta. Otavan kirjapaino Keuruu 1997.

Valokuvat:

1. Otto Kotilainen
2. Kuvassa seisoo vasemmalla Otto Kotilainen veljensä Antin kanssa. Edessä vanhemmat Loviisa ja Petteri sekä keskellä sisko Aina-Maria. (Ikonen, 2008.)
3. Ensio Ikonen, säveltäjän tyttärenpoika
4. Lapset Aune keskellä takana, Kalervo edessä, Lyyli oikealla ja Eva vasemmalla (Ikonen, 2008).
5. Toivo Kuulan luultavasti kesällä 1912 ottama kuva, jossa Otto Kotilainen lähdössä kalaan (Syrjä 1995, 75).

6. Otto Kotilainen perheineen vuonna 1929. Oikealla edessä Kalervo, keskellä istuvat Otto ja Ida, Aune vasemmalla, hänen takanaan Lyyli ja Oton takana Eva. (Ikonen, 2008.)

7. Otto Kotilainen takavasemmalla, hänen vieressään Selim Palmgren, eturivissä vasemmalta Ida, Lyyli, Eva ja Aune (Ikonen, 2008).

8. *"Kotilan portailla istuvat letti olkapäällä Aune vierellään Eva. Alaportaalla istuvat Lyyli ja Kalervo. Kuistilla Ida ja Otto. Eva Kotilainen-Warkan perhealbumi"* (Syrjä 1995, 58.)

9. Säveltäjä Otto Kotilainen esiintyy viimeistä kertaa julkisesti vuoden 1935 Sortavalan laulujuhliilla. Hän istuu keskellä eturivillä päässään musta huopahattu. Valokuva Kotilaisten perhealbumista. (Syrjä 1995, 138.)

10. *"Säveltäjä Otto Kotilainen huvilansa Kotilan portailla, vierellään äitinsä Loviisa ja sylissä siskonsa Aina Luukkosen (os. Kotilainen) tytär Aino. Valokuva Aino Mikkosen (os. Luukkosen) albumi"* (Syrjä 1995, 57.)